

VRTEC.

Izbaja
1. dné
vsacega
meseca
na celej
póli in
stoji za
vse leto
2 gl.
60 kr.,
za pol
leta 1 gl.
30 kr.
av. vr.

Naroč-
nina se
naprej
plačuje
in po-
šilja u-
rednišči-
vu v
Lingar-
jevih
ulicah
hiš. št. 1
v Ljub-
ljani.

Časopis s podobami za slovensko mladino.

Štev. 12.

V Ljubljani 1. decembra 1878.

Leto VIII.

Dr. Janez Bleiweis.

Težko se najde človek v naši milej slovenski domovini, ki bi ne bil slišal še nikoli tega imena. Dr. Janez Bleiweis znan je v vsakej kôci prostega slovenskega ljudstva, a znan je tudi daleč daleč po širocem svetu.

Naše prosto domače ljudstvo ga pozná na gospodarsko-kmetijskem polji, a učenjaki ga poznajo po izvanrednosti njegovega duhá. Gost mrak je še ležal po slovenskih pokrajinah, ko je dr. Janez Bleiweis že pred petintridesetimi leti stopil podučevaje med naše slovensko ljudstvo, katero se večinoma niti zavedalo ni svojega rodú, a mnogi so se še celó sramovali svojega milega materinega jezika. A krepko in nevstrašeno je šel on med zaničevani narod slovenski, povzdignil ga je iz prahú, izpodbujal in podučeval ga je, kakor le dobri oče podučuje svoje otroke. In njegovo vztrajno delovanje ni bilo zastoj; odprl je slovenskemu narodu hram vsestranskega znanja in izornike.

Zato se je pa tudi v središčí slovenskih dežel, v belej Ljubljani, vršila 19. dné pretečenega meseca velika národna slavnost, kakoršne ni še doživel nobeden izmed nas Slovencev, zavedajočih se svojega naroda. Ta slavnost je bila v čast dr. Janezu Bleiweisu, kateremu je dobri Bog dal učakati sedemdeseti dan njegovega rojstva. Od vseh strani mu je na ta dan slovensko ljudstvo čestitalo in izrekalo svojo udanost, svoje spoštovanje, svojo ljubezen. In kaj mu ne bi? Slovenski narod pozná in cení brezštevilne zasluge tega gospoda, ter ga že davno imenuje svojega „očeta.“ Njegova dela bodo blagoslavljali še pozni vnuki in pomnili bodo, da je on za časa narodnega probujenja bil njihovim pradedom vodnik.

In ta mož, ki v sedemdesetem letu svoje dôbe še vedno dela za narod slovenski, kakor je delal v najlepšem cvetu svoje mladosti, pač zasluži, da se ga tudi vi otroci hvaležno spominjate. Saj njegovo srce ljubi tudi vas, kar se vidi iz mnogih njegovih spisov in krepkih govorov, v katerih se vedno poteza za uspešni nauk v materinem jeziku po naših ljudskih šolah. Njemu se imate tudi zahvaliti, da imate že zdaj precejšno število primernih knjižic, pisanih v svojem milem materinem jeziku, kajti njegov časopis „Novice“ so izpodbujale slovenske pisatelje, da naj marljivo delajo na domačem slovstvenem polji. On je bil tudi prvi, ki je z veseljem pozdravil vaš „Vrtec“ in vam živo priporočal, da ga berite.

Ko bi hoteli vse na drobno popisati, kaj je storil dr. Janez Bleiweis za napredek in izorniko slovenskega naroda, narasla bi velika in debela kniga; po pravici ga torej imenuje slovensko ljudstvo svojega „očeta.“

In res je dr. Janez Bleiweis naš narodni oče, kakoršnih se le malo najde po svetu. Tako slovèč in plemenit mož, čegar dela so razširjena ne le po vsej naši domovini, nego tudi po drugih deželah, katerega imé je znano tudi tujim izobraženim narodom, vreden je, da ga tudi vi poznate, ljubi otroci. Sramotno bi bilo za vas, ki hodete poznejši gospodarji in gospodinje na slovenskej zemlji, ako bi ne znali povedati: kdo in kaj je bil dr. Janez Bleiweis. Zatorej si dobro zapomnite in se učite na pamet naslednje vrstice:

Dr. Janez Bleiweis se je porodil 19. novembra 1808. leta v Kranji na Gorenjskem. Oče Valentin mu je bil trgovec, ki si je s poštenostjo in pridnostjo pridobil obče spoštovanje in je umrl 1866. leta v Ljubljani. Mati mu je umrla leta 1826., ko je bil Janez 17 let star. Ljudske šole je izvršil v Kranji, latinske v Ljubljani. Po dovršenih latinskih šolah gre na Dunaj zdravoslovja se učil. Leta 1832. postane doktor medicine, ter ostane še dalje na Dunaji, kjer posluša predavanja o živinozdravilstvu na ondotnem c. kr. ži-

vinozdravniškem zavodu. Leta 1843. pride v Ljubljano — svojo domovino. Tukaj dobi profesorsko službo na tedanji medicinski in ranoceljski šoli, ter postane ob enem tajnik c. kr. kmetijske družbe. S tajništvom prevzame tudi uredovanje „Novic“, katere še dandanes izhajajo v prosep kmetijskega gospodarstva na Kranjskem. Z „Novicami“ so dobili Slovenci tudi kmetijsko kemijo, vinorejo, občno povestnico in več drugih za slovenski narod prav primernih knjižic. Iz Bleiweisovega peresa je poteklo mnogo koristnih knjig za naše kmetijske gospodarje, pa tudi drugih učenih spisov in razprav je prišlo z njegovim trudom na svetlo. Ta njegova marljivost se je kmalu razglasila tudi po drugih zemljah preko našega cesarstva. Ne samo, da ga so razna učena daljna društva za svojega častnega, pa tudi dopisovajočega uda imenovala, počastil ga je tudi ruski car 1862. l. z odlikovanjem Vladimirovega reda za njegove slovstvene zasluge. Istega leta poklonili mu so štajerski Slovenci zlat kozarec; 1863. leta podarili so mu ljubljanski čestitelji v slavo dvajsetletnega vredovanja „Novic“ srebrn tintnik z zlatim peresom, a 1866. leta podelil mu je naš cesar Franca-Jozefa red. Predsednik slovenskega literarno-političnega društva 1848. l. je mnogo storil na korist svoje domovine. Od tega leta je bil zmirom narodni zastopnik v kranjskem deželnem zboru, a pozneje tudi deželni in mestni odbornik.

To vam je kratek životopis tega plemenitega slovenskega rodoljuba, katerega majheno sliko imate na prvi strani denasnega „Vrtčevega“ lista. Zna se, da v tej sliki ne najdete onega plemenitega lica in one prijaznosti, ki ju je možno gledati le v živej podobi Bleiweisovej.

A vi otroci, ki ga znabiti poznate živega, gotovo boste pripovedovali v svojej starosti o tem slovenskem učenjaku vsem ónim, ki niso imeli te sreče, da bi ga bili poznali za časa njegovega življenja, a vaši potomci vas bodo šтели srečne, da ste živeli v dóbi svoje mladosti z očetom slovenskega naroda — dr. Janezom Bleiweisom,

Bog naj ga ohrani še mnoga leta slovenskemu narodu na srečo, čast in slavo!

I. T.

Na sv. Miklavža večer.

„Mamica, sladka moja mamica!“ reče Vladimirček, „kako je vendar to, da sv. Miklavž k nam nič več ne pride? Ali je bolan, ali je pa na mene hud, ker vam sem bil tolikokrat nepokoren. Poprejšna leta mi je vselej kaj lepega prinesel, a zdaj ga že tako dolgo ni bilo k nam.“

„Ljubo moje dete,“ rečejo mati, „zdaj so se časi izpremenili. Ko so še tvoj oče živeli, lahko nam je bilo ti pripraviti kak darek sv. Miklavža; ali zdaj, ko nimaš več očeta, in se je po vojski vse podražilo, zdaj moramo veseli biti, da se preživimo in lakote konec ne vzamemo. Lahko bi mi bilo prenašati siromaštvo, ako bi le še tvoj ljubi oče bil pri življenji. Rada bi vse drugo izgubila, rada s teboj od hiše do hiše kruha prosila, ako bi le on še bil živ, ali oh — oh, tvoj dobri oče je umrl!“

„Mati, kaj je to: oče je umrl! Tega ne umejem,“ reče Vladimirček, položivši svojo kodrasto glavico v materino naročje.

„Oče je umrl, to je, on je naju za vselej zapustil,“ rečejo žalostna mati, „ter je odšel tjà gori k nebeškemu očetu.“